

Mupi ja sen kaverit – leikki (kolmen kokoontumiskerran projekti)

Tässä harjoituksessa käsitellään lapselle avautuvalla tavalla itsemäärittely- ja itsemäärittelemättömyysoikeutta satuhahmojen avulla. Nämä oikeudet tarkoittavat sitä, että jokaisella on oikeus määritellä itse itsensä ja tulla kunnioitetuksi ja arvostetuksi juuri sellaisena kuin on, juuri niine mieltymyksineen, jotka itsellä on, ilman että hänen kokemustaan kyseenalaistetaan. Jokaisella on myös oikeus omaan sukupuolikokemukseensa juuri sellaisena kuin se on.

Harjoituksen yhteydessä lasten kanssa käydään keskustelua sukupuolesta ja itsemäärittelyoikeudesta lapsille ymmärrettävällä ja sopivalla tavalla.

Kasvattajalle taustaksi:

Lapsen kokemukseen ja pohdintaan omasta sukupuolesta voi liittyä iloa, mutta myös hämmennystä ja kipeitäkin torjutuksi tulemisen kokemuksia. Kipeintä ei välttämättä ole se, mitä sanotaan vaan se, miten toimitaan: esimerkiksi minkä leluun tai millaisen paidan saa lahjaksi. Jos lapsi esimerkiksi toivoo maskuliiniseksi miellettyjä leluja ja vaatteita, ja saa vain feminiiniseksi miellettyjä leluja ja vaatteita, hän voi kokea, ettei tule rakastetuksi ja nähdäksi juuri sellaisena kuin on. Tästä voi tulla vahva kokemus, ettei kelpaa eikä tule hyväksytyksi sellaisena kuin on, omine ominaisuuksineen ja tykkäämisineen. Lapsen kehitykselle on tärkeää, että läheiset hyväksyvät hänet ja tukevat häntä.

Sukupuoleen kasvu on sisäsyntyistä. Ihminen ei pysty tahdonalaisesti vaikuttamaan sukupuolisamastumiseensa, tyttömäisyyteensä tai poikamaisuuteensa. Toki opimme tässä kulttuurissa jo varhain, millaisia asioita odotetaan tytöiltä, millaisia pojilta, ja jo melko varhain opimme, mihin sukupuoleen muut olettavat meidän kuuluvan. Jos lapsen kokemus omasta sukupuolesta ei asetu yksiselitteisesti niihin odotuksiin, mitä hänen ympäristönsä häneen kohdistaa, ja erityisesti jos lasta yritetään muuttaa tai hänen käytökseensä vaikuttaa, hän syyllistyy, hämmentyy ja alkaa salata kokemustaan. Tämän harjoituksen tarkoituksena on luoda jokaiselle lapselle kokemus, että on lupa olla juuri sellainen tyttö, poika, muusu tai isu (kts. Sanasto artikkelista *Mitä kasvattajan on tarpeen tietää sukupuolen moninaisuudesta* Minä ja kulttuuri -osiossa) kuin lapsi sillä hetkellä tuntee olevansa, ilman paineita muuttua toisenlaiseksi.

Esivalmistelut:

Havainnollistavana välineenä voit käyttää tällä sivulla olevia kuvia (Kuvia Mupi ja sen kaverit –leikkiin) tai mitä tahansa sellaista kuvaa, pehmolelua tai hahmoa, jota ei voi määritellä yksiselitteisesti jonkun tietyn lajin edustajaksi. Tai sitten voit itse muovailta esim. muovailuvahasta tai savesta moniselitteisen otuksen, josta voit lähteä virittämään keskustelua. Kuvissa on pari esimerkkiä tällaisista hahmoista.

1. Vaihe

Näytä otusta lapsille. Kerro heille, että sinulle on suuri arvoitus, mikä tämä otus oikein mahtaa olla.

Anna lasten esittää omia ajatuksiaan. Kun kaikki ovat saaneet esittää omia ajatuksiaan, totea:

Hmm, pitäisikö meidän kysyä sitä otukselta itseltään. Vain hän voi tietää, mikä hän oikein on. Tai ehkä hän ei tiedä sitä. Sekin käy hyvin. Ei ole pakko tietää.

Kehota lapsia puhumaan suoraan otukselle. Käytä otusta puhuvana nukkena (käsinuken tyyliin). Muunna ääntäsi ja anna otuksen kertoa lapsille

- Että sitä kutsutaan esimerkiksi nimellä Mupi (ei mikään tunnettu ihmisen, eläimen tai satuhahmon nimi). Anna otuksen kertoa, että otus itse ei ole ihan varma vielä, onko nimi sille oikea.
- Että siitä on kiva olla täällä.
- Että se toivoisi, että löytäisi kavereita.
- Jos lapset kysyvät mikä otus se oikein on, anna otuksen vastata, ettei se ihan vielä tiedä. Jos lapset eivät kysy tätä, anna otuksen kertoa se.
- Jos lapset kysyvät, onko otus tyttö vai poika, anna otuksen vastata, että se ei ihan vielä tiedä, onko se isu, tyttö, muusu vai poika. Jos lapset eivät kysy, anna otuksen kertoa se ilman kysymistä.

Tämän johdattelun jälkeen kysy itse lapsilta, haluaisivatko he auttaa otusta muovailemalla tälle otuskavereita. Kerro, että otukset voivat olla ihan mitä vain, mielikuvitushahmoja tai oikeita eläimiä.

Muovailkaa lasten kanssa otuksia muovailuvahasta, savesta tai taikataikinasta.

2. Vaihe

Saduta tai haastattele lapsia heidän omista otuksistaan yksitellen tai pienryhmässä (valitse tilanteeseen sopivat kysymykset):

- Millainen otus on: ujo, rohkea, vilkas, unelias, rauhallinen, kiltti... jne.
- Mistä se tykkää
- Mistä se ei tykkää
- Onko sillä jokin nimi
- Mahtaako se olla muusu, tyttö, isu, poika vai jotakin muuta? Vai eikö sille ole tärkeää, mikä niistä se mahtaa olla?
- Millaisia seikkailuja sillä on ollut... jne.

Kirjaa lasten jutut kasvun kansioihin.

3. Vaihe

Toteuta kolmas vaihe puolikkaassa ryhmässä tai pienryhmässä ikätason huomioon ottaen.

Jos kolmatta vaihetta ei toteuteta toisen vaiheen yhteydessä, anna lasten esitellä lyhyesti toisilleen omat otuksensa.

Rakentakaa pienryhmässä otuksille yhteistä pesää, johon myös sinun otuksesi pääsee yhdessä kaikkien kavereitten kanssa. Materiaaleina voi olla iso kasa sanomalehtipaperia, kartonkia, teippiä, luonnonmateriaaleja, huopia, tyynyjä, palikoita, legoja – mitä käsillä sattuu olemaan. Käyttäkää luovasti yhdistellen kaikenlaisia materiaaleja. Ohjeistaessasi lapsia yhteisen pesän rakennukseen vältä keinotekoisia sukupuolioletuksia siitä, mikä materiaali sopii kenenkin käyttöön.

Rakentaessanne voit herättää keskustelua esim. otusten kiinnostuksen kohteista tai siitä, miksi on tärkeää, että on kavereita.

Kerro lopuksi tai palauta myöhemmin lasten mieliin Mupi-otus ja sen kaverit esimerkiksi ruokapöydässä/ aamupiiirissä/ tms.:

Se Mupi- otus ei vielä tiedä tai halua sanoa, mikä se oikein on. Ei ole pakko tietää. Aina ei tiedä. Ja se on ihan ok. Sama koskee meitä kaikkia. Meitä voidaan sanoa esimerkiksi tytöiksi, pojiksi, tyttöpojiksi, poikatytöiksi, isuiksi tai muusuiksi, ja usein me olemmekin juuri sitä, mitä ihmiset meistä ajattelevat. Mutta aina se ei ole niin. Ja oikeasti vain me itse tiedämme, keitä me olemme. Joskus voi olla, ettemme vielä pieninä oikein tiedä, keitä me olemme eikä siinä ole mitään ihmeellistä. Mutta ihan varmasti jokainen tietää ennemmin tai myöhemmin, kuka hän oikein on.

Sanastoa:

Isunkehoinen ihminen on syntynyt kehoon, joka ei oikeastaan ole tytön eikä pojan keho, vaan se on ehkä vähän molempia tai ei kumpaakaan. Isunkehoinen lapsi voi olla **isu**, tyttö, poika tai muusu.

Muus eli muunsukupuolinen on sellainen ihminen, joka ei tunne olevansa tyttö tai poika. Hän voi tuntea olevansa vähän molempia tai sitten ei kumpaakaan, vaan jotain ihan omanlaistaan. Useimmilla muusuilla on joko tytön tai pojan keho, mutta jollakin muusulla voi olla myös isun keho.